# DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
## *DE*
# BELLADONNA,
TANQUAM
## SPECIFICO IN CANCRO,
IMPRIMIS OCCULTO,

*Quam*

AUSPICE DEO PROPITIO,

*Et Conſenſu atque Auctoritate Gratioſæ Facultatis Medicæ,*

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

*PRÆSIDE*

**DN. D. MICHAELE ALBERTI,**

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, ETC.

DECANO H. T. SPECTATISSIMO,

*Domino Patrono, Præceptore ac Promotore ſuo, omni honoris cultu proſequendo,*

PRO GRADU DOCTORIS

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQVE CONSVETIS

ANNO MDCCXXXIX. D. SEPTEMBR.

*Publicæ ac placidæ Eruditorum ventilationi ſubjiciet*

FERDINANDUS CHRISTOPHORUS OETINGER,

GÖPPINGA-WÜRTEMBERGENSIS.

*HALÆ MAGDEBURGICÆ,*

TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

# BENEVOLE LECTOR.

EQuidem ſic mecum plane exiſtimo, neminemque fore arbitror, qui inficias iverit, in maximam nos tunc præſertim rapi admirationem, cum repente terram & maria, cœlumque videmus, ac nubium magnitudinem ventorumque vim cognoſcimus, adſpicimusque ſolem, ejusque tum magnitudinem pulchritudinemque, tum etiam efficientiam; cumque totum cernimus cœlum aſtris diſtinctum & ornatum, Lunæque luminum varietatem; & quæ egregia in hac mundi magnificentia, ſummi, quod veneramur, numinis, opera ſunt alia. Cum itaque quondam Rex David, id ipſum ſecum meditaretur, atque attentius cogitaret, prima data copia in candidos hos interioris animi ſui motus palam declarandos exporrecta fronte protinus prorumpebat: Magna inquit & mirabilia ſunt opera Domini. Et vero L. B. nullus unquam dubito, quin æqui bonique conſulas, me optimo jure, ut opinor, verba hæc pſaltis facere mea, qui pertentare ex omnibus partibus, quantum perexigua virium mearum tenuitas permittit, apud me conſtitui, indolem ſingularem plantæ cujusdam, quæ usque huc nullum in pharmacopoliis locum obtinuit. Quid enim poſtulari putem ab iſta doctrina? Res ipſa non cogit, ut univerſi, qua late patet, ampliſſimi quaslibet partes mentibus noſtris circumſpiciamus; aut qui ſumus, ut ipſa natura a nobis exigit, Dei cœlique contemplatores, hanc impri-

mis ob cauſſam ſublimiori ac diligenti aeris meditatione, cujus animantes ſuſtinemur inſpiratione, vehamur ad aſtra; aut quæ locorum ſive ſpeluncarum valde abſconditis atque detruſis latent occultationibus & perſcrutemur & proferamus in lucem: ſiquidem ſumma ubique locorum exſplendeſcens Dei ſapientia facili negotio conſpici poteſt ac palpari in obſcuriori quoque tenuium turba. Hinc alto decrevi præterire ſilentio & corporis humani ſummo artificio factam fabricationem; & animi quem communis conditor nobis indulſit, præſtantiam; & nobiliſſimam plantarum ſtructuram pariter ac incrementum & generationem; & denique maxima dignum admiratione luſum colorum: Multa enim profecto eaque mirabilia vires cujuslibet plantæ declarant, quæ ſimulac mentibus obverſantur, manu quaſi nos ducunt ad Deum creatorem operis tanti ſapientiſſimum. Vix crediderim ſane, excogitari poſſe aliam rationem, qua benigna Dei clementia ac ſapientia clarior atque illuſtrior evadere poſſit, quam qua evaſit adhuc, ut plantam quamcunque, etiamſi contemni ſemper ac pro nihilo putari ſoleat ab hominibus eximia virtute inſtruat, qua miſeri nos calamitatibus haud raro obviis medelam afferre, vitamque noſtram contra permultos morborum inſultos conſervare poſſimus. Quod ſi itaque progrediamur ulterius & ibi invenerimus artem ab hominum intellectu excogitatam, venenatas etiam plantas earumque interiores vires, occultiſſime ipſis a Deo inditas, ita in commodum noſtrum convertendi, ut, uſus earum legitimus graviores debellare queat morbos; obſtupeſcemus ſane, cum hoc nobis fuerit demonſtratum. Jam vero aſſiduis diurnis nocturnisque lacrimis vix deplorari ſatis poteſt, eo audaciæ pleroſque procedere homines, ut hunc tam magnum quamvis ac in acceſſum nihilominus tamen tam clementem & benignum Deum O. M. nec agnoſcant, nec, ut eos decet, agnoſcere ſtudeant. Tantum abeſt, ut eum, qui totum orbem terrarum nominis ſui gloria implevit, collaudent ac celebrent, ut ne venerari quidem ac colere eundem contendant. Sed hi vere ſunt, qui ingentem ingrati-

tudinis

tudinis notam incurrentes, iniquiſſime agunt contra infinitam Dei bonitatem, eandem nonſolum contemnendo, quanquam & hic animus horret, ſed etiam, quod durius dictu, creaturis malitioſe abutendo, ita, ut ſalutari earum virtute, quaſi eandem neſciant, neglecta, venenum eliciant, quo ſocio mortem conſciſcant.

Triſtiſſimum idem experimur in Bella-Donna noſtra; venenum continet & medicamen; ſimilis eſt arbori illi cujus amœni fructus parentes noſtros alliciebant, ſed meritam curioſitatis mercedem poſtea præbebant, arrident equidem baccæ ejus & ſplendido ſuo nitore oculis & grato ſapore palato, ſed ſtrangulant deglutitæ œſophagum mentem turbant & mendacia per ſomnum monſtrant, imo miſeram in æternam mutant vitam, at recte adhibita planta morbis medetur iis quibus alia medicamenta fuerunt imparia.

En igitur admirandæ ſapientiæ divinæ argumentum! quod ipſum me impulit, hanc, quam præſentes pagellæ exhibent materiam elaborare. Numerabatur ſcilicet hucusque Belladonna inter venena, quæ tamen præter alteram virulentam alicubi qualitatem, mirifice medetur veneno cancri teterrimo.

Ne vero prolixius Te morer, B. L. tribus expediam verbis; Non ingratum ſed ratum acceptumque Tibi habere ne graveris qualecunque hoc tenuitatis meæ Specimen. Veritatum nucleos erue, errores, ſi forte irrepſerint, dimitte & fave

AUTORI.

---

§. I.

BElladonna, ſolanum manicum, furioſum, ſylveſtre, μελανοκεραςον, Dollkraut, groſſer doller Nachtſchatten, Wolffs-Beer, Wind-Beer: eſt planta flore monopetalo, campaniformi & multifido, ex cujus calice ſurgit piſtillum, poſticæ floris parti, inſtar clavi infixum, quod deinde abit infructum veluti globoſum, mollem, ſepto intermedio in duo loculamenta diviſum & ſeminibus placentæ affixis. TURNEFORT. *Inſtit. rei herbar. Claſſ. I. Sect. I. gen. 2.*

*p. 77. huic in Johannis Guilielmi* WEINMANNI *Phytantoza-Iconographia tit. Belladona p. 138.* prolixior accedit germanica deſcriptio: Belladona iſt ein ſchådlich Gewåchs, welches 5. Fuß hohe Stengel treibt, die nicht eben gar zu dick, rund und åſtig, dunckelroth und mit Blåttern beſetzet ſind, die dem gemeinen Nachtſchatten nicht ungleich ſehen, aber wohl 2. biß 3. mahl ſo breit, groß, lang und weich, auch in etwas rau und wolligt ſeynd. Die Blumen kommen im Majo und Junio an kurtzen Stengeln zwiſchen dem Stengel und Blåttern hervor, und ſehen dunckel Purpur-Farb aus, ſie ſind långlicht hohl und haben die Geſtalt einer Glocke, ſo gemeiniglich 5. mahl gekerbt iſt, und auf einen Kelch ſitzt, der einer kleinen ausgezackten Schůſſel gleicht. Denen Blumen folgen erſtlich kleine runde Beeren, als wie eine Weintrauben-Beer, denen ſchwartzen Kirſchen nicht ungleich, voller Safft und kleinen oval-runden Saamens. Die Wurtzel iſt lang, weiß und ſafftig, bißweilen Armsdick und theilet ſich in unterſchiedene Zweige; Dieſes Gewåchs, wåchſt im Holtze an Mauren und Hecken, an ſchattigten Oertern; es giebt 2. Sorten, die nur darinnen unterſchieden ſind, daß der einen Blåtter gröſſer ſind, als der andern.

§. II. Verum enim vero hic mentem non habeo, ea perquirendi, vel iis ſolicite immorandi, quæ proprie ad ſcopum, quem mihi eſſe volui non pertinent; cum mea non interſit, hoc loco agere & moliri, ſed actum potius agerem, ſi ſumma cura ſtudioque omnibus indagarem veſtigiis, an rectius hæc planta annumeretur plantis bacciferis vel plantis flore monopetalo; an floreat in menſe Junio, Julio, Auguſto vel omnibus ſimul; an duæ vel tres ſint ſpecies; an vocabulum ſolanum ſit derivandum a voce ſolari, nec ne; vel an Belladona dicatur ob uſum coſmeticum; an vero quia in inſomniis pulchras oſtendere fertur fœminas; an ſit vocabulum corruptum ex bellonaria; an ob pulchram, quam præ ſe fert ſpeciem; vel utrum etiam ex ingenioſa & peracuta Italorum indole, plantæ nomen ſit impoſitum, quo tanquam ſymbolo & emblemate deſignare ſolent excellentem muliebris formæ pulchritudinem, fœdiſſimis ſcatentem vitiis, quæ quidem ſuis illecebris alliciat, ejusmodi vero fructus ſimul præbeat; quales SALOMON *in proverbiis Cap. V. 3.* & SYRACIDES *Cap. XIX.* graphice depingit. vid. SICELIUM *de Belladona. Commercia literaria Norimbergen-*

*bergenſia Ao. 1731. Specim. XLII. n. 4.* multo minus propoſui, disquirere, an ſit planta ſaturnina, an lunatica, ſive ſaturnino martialis, uti pluribus id demonſtrare conatur, Excell. FABER *in ſua Strychnomania.*

§. III. Quare ut ad propoſitum propius accedam unicum adhuc præmonendum exiſtimo, quod quam longiſſime a deſtinatione mea jaceat, totam plantam examinare, ſed objectum Diſſertationis ſola conſtituat Herba ſolani furioſi, in qua deſcribenda alienis pennis chartam replere nolo: Qui enim ſcire cupit exempla de nociva & venenata indole baccarum, legat in *Commerciis Literariis Norimberg. Ao. 1731. Specim. XLII. n. 4.* WEPFERI *commentario de cicuta aquatica p. 226.* FABRI *Strychnomania.* ZORNII *Botanologia Med. tit. Solanum*, *conf.* WEINMANNI *Phytant. Iconograph. l. c.* Sicut quoque Dn. D. PRÆSIDI ejusmodi exemplum oblatum fuit, ubi a baccis pro Ceraſis aut eſculentis fructibus comeſtis duobus pueris lethalis provocatus fuit effectus: quod annexo ſimul prudentiſſimo conſilio forenſi, publici juris fecit *in ſua Jurisprudentia Medica p. 580. Tom III. Caſ. 38.* Radicem vero plantæ quod ſpeciatim attinet, ejusque virulentiam venenoſam, per multa quoque proſtant exempla quorum nonnulla proferre, ſerena fronte acceptum iri a L. B. haud temere confido: Sic *Baptiſt.* PORTA inquit, quod recte data, perdiem jucunde inſanire faciat & ſomno ſuperveniente venefica virtus tollatur; quod innoxie agat, variasque viſiones producat; *p. 324. Libr. VIII. cap. II. Rudolphus* CAMERARIUS *in ſuis memorabilibus centur. III. ſſ. 53.* memoriæ tradit; quemadmodum hoſpites ad convivium non vocati arceri & ſpe ſua fruſtrari poſſint, ſi ſcil. radix in vino maceretur & vinum deinde bibendum præbeatur: quo facto omnis ſimul appetitus cibi potusque ita ſupprimatur & quaſi extinguatur, ut dum ſolo aſpectu ſatiari oporteat illos, ipſos acceſſiſſe peniteat; quod autem ſymptoma capto, ſomno vel vitro aceti ſumto, rurſus evaneſcere itidem monet: Pari ratione refert quod mulieres italorum faciem hac radice decorent. Et tandem §. LIV. ſtratagema quoddam militare memoratu dignum exponit, ſcil. quod cum quondam pars hoſtium intellexiſſet in caſtris ſuorum adverſariorum ingentem ſævire penuriam, hæc, vinum ſolani radice venenatum prope caſtra eorum præterve-

hen-

hendum curarit, ea quidem mente, ut adverſarii cupiditate prædæ allicerentur. Atque hoc ſtratagema optatum ſucceſſum habuiſſe, hoſtes enim hoc vinum ingurgitaſſe & deinde ob temulentiam alto ſomno obrutos ab inimicis ſuis facili negotio hac inſidiarum fraude oppreſſos fuiſſe. Sic quoque SICELIUS diſſertatiunculam edidit, quæ proprie de radice ſolani furioſi agit, ſiquidem ei ad hunc tractatum occaſionem præbuit error pharmaceuticus, ubi radix plantæ hujus cum radice Cichorei ex improviſo commixta, varia edidit phænomena. His itaque miſſis non neceſſarium quoque duco, ut antidota hujus veneni hic recenſeam & multo minus verboſiori illuſtratione ſymptomatum nexum cauſſalem disquirere annitar.

§. IV. Cum itaque in exploranda virtute Herbæ noſtræ occupatus ſim, recordor, quod Celeberrimus HOFFMANNUS, Senior noſter venerandus, *in Syſtematis ſui Tom. III. Sect. II. cap. III. ſ. VII.* in potiſſimum tertiam cauſſam ignorantiæ virtutum ſimplicium conſtituat, quod perpauci illis adminiculis ſint inſtructi, quorum miniſterio elementa & principia, quibus medicamenta agunt & in corpore operantur, indagari & cognoſci poſſunt; licet igitur ad illos pertineam, qui, (uti loquitur paragraphus) aſſerunt, aliam eſſe medicamentorum actionem & corporum phyſicam, juxta phyſicam explicabilem, aliam vero medicam ad vivum corpus relatam; ſicut hoc uberius demonſtravit D. D. PRÆSES *tr. de medicamentorum modo operandi in corpore vivo*, monſtrabo tamen re ipſa, minus me negligere principia phyſica, ſed in quantum minus coacte & ſalva ratione fieri poterit, utilia eadem agnoſcere. Ideoque ne ejusdem erroris adcuſer, evolvo Prioris Tomum primum opuſculorum ejus phyſico medicorum, eum in finem, ut ſecundum compendioſam methodum, ibi inſertam vires plantarum indagandi, & ipſe procedam, idem tentaturus. Cui ad latus pono WEDELIUM *in Amœnit. mat. med. Cap. III. IV.* SCHROEDERI *Pharmacol. Libr. I. Cap. 39. 40.*

§. V. Quod itaque concernit primam inveſtigationis viam, ſcil. convenientiam Characterum Botanicorum, regulæ illius, ita comparatæ ſunt, ut ſub nulla comprehendere poſſim meum ſolanum furioſum: Ipſe autem obſervo, quod cum Nicotiana & Hyoſcyamo figura conveniat floris. Alte-

Alteram itaque ingredior, ſaporem & odorem examinans: Ille ſe primum prodit Herbaceo-acriuſculum paulo poſt vapido-nauſeoſum, linguæ inertiam cum ſubadſtrictione relinquens; Triplex inde judicare licet principium: Sal auſterum ſulphur vaporoſo-narcoticum & terreum mucilaginoſo adſtringens; Hic in flore adverſus, in herba autem fere nullus percipitur, digitis vero contorſa ſpirat gravem volatilem & vaporoſum odorem, imo cum in mortario contunderem herbam, pro exprimendo ſucco, gravedinem mihi induxit: ex quibus intelligo illud ſulphur narcoticum quidem eſſe volatile, arctius tamen mucagine implicitum. Id quod etiam HERMANNUS *in Cynoſura mat. med. tit. Solanum* affirmat, cum plantam hanc ad illas referat ſpecies, quæ mucagine & principio volatili polleant.

§. VI. Tertia reſtat via, ſcil. argumentum ex loco natali deſumtum, pro indagandis viribus; Qua occaſione mihi in mentem venit, quod cum olim Sulzæ degerem, & ſemel Horbam peterem, in via inter Neccarhuſam & Horbam, ubi citra fluvius Neccar, a latere vero altus mons erat, magnam invenerim ſylveſtris ſolani copiam; Creſcebat ex latere montis, erat alta, magna, Locus ipſe deſertus absque ullo ordine, arboribus & ſepibus ſterilibus inſtructus, ſolum humidum, cum rivuli exſudantes ex montis cacumine defluerent, & tamen una lapidibus refertum, erat. Memini quoque in ipſo illo loco me multum Abſynthii inveniſſe. Sed ex his ſingulare quid deduci poſſe, non crediderim, rectius liberæ voluntati lectoris relinquendum exiſtimans, cum ex mea parte credam concluſiones ex ſolo deducendas incertas eſſe, ſaltem tam diu, usque dum melius illuſtrentur & per adcuratiorem & ſpecialiorem indagationem certiores regulæ producantur: imo fere plane incertum hoc argumentum judicarem, cum eandem plantam, de qua jam loquor, ejusdem altitudinis magnitudinis & elegantiæ inter lapides & muros creſcentem in antiqua arce Albeck dicta viderim. Præterea cum aqua pluvialis omnium principiorum primordia continere dicatur, &, teſte HELMONTIO, ex terra calcinata & pluviæ aqua omnes plantæ creſcant, pluvia vero quævis conſpergat loca, ſequitur quamlibet herbam ubivis locorum gigni poſſe. Lubentius adhuc argumentarer ex climate vel conſtitu-

tione aeris, quod a poſteriori vel maxime probatur, & rationi minime repugnat, cum ſecundum conſtitutionem calidioris vel humido-frigidioris aëris aut exaltentur particulæ ſulphureæ, aut ſalia plus operari poſſint.

§. VII. Ut denique ad ſignaturas progrediar; neſcio ſane, an ſubſit naturæ miraculum, an ingenii figmentum. Certiſſime hoc mihi perſuadeo, quod nullum exinde fluat argumentum demonſtrativum, nec invenio ſignaturam probabilem, niſi forte alicui imaginario arriſerit, Ceraſa, ut ita dicam, plantæ hujus, minutioribus nodulis initium capientia, tempore ad majorem magnitudinem increſcentia, & tandem ex nigro liveſcentia, anodyna, ſcirrho illo item ex parva ſtaſi incipienti & ad majorem molem temporis mora pervenienti, liveſcenti, maximeque dolorifico, a natura eſſe oppoſita; Sed lubens confiteor, has cogitationes eo tempore me foviſſe, quo me imaginarium ſignaturarum depictorem ſimulavi, quas ſi ad ſanæ mentis trutinam revoco, ipſe in riſum ſolvor. Aliis placuit, radici ſignaturam cancri adſcribere, & fibras minutiores tanquam pedes cancri reputare: nec ego cum iis certabo qui malunt, baccas hujus plantæ ut oculorum effigiem ſibi concipere, ubi calix muſculos anatomice ſeparatos & caulis nervum opticum deſignet, quod inde deducunt, quod ſolanum furioſum oculis noceat.

§. VIII. Sed anceps huc usque hæreo, & pleraque conjecturæ obnoxia adhuc exiſtimo, ea propter in mentem venit, utrum certior ſ de principiis conſtitutivis fieri poſſim fortaſſis, per mixtiones diver orum liquorum cum ſucco ſolani hujus. Sed horum experimentorum uſum fere nimis extendere mihi ipſi videor & nonnullos jam tacite ſubridere audio, qui experimenta per reagentia etiam in acidulis pro incertis proclamant: Sed eam ob cauſſam, nulli me contentioni immiſcebo, ſufficiat non omni, hoc, utilitate carere, & ſane ſi quid judico, æque certum vel certius eſt, quam per ſaporem & odorem, de quibus quoque dubia moveri poſſent, cum ille ratione diſcriminis individualis ſalivæ, hic ratione differentiarum aeris, nec non humiditatis & ſiccitatis narium, multis varietatibus obnoxius ſit: imo ambo deſcribi non poſſunt juxta differentias ſuas ſpecificas. Hinc ne Le-

ctor

ctor Benevolus curioſitatem noſtram irrideat & contemnat, neque eum pœniteat temporis, quod legendis his paucis lineis conſumſerit, enixe rogo atque obteſtor: forte enim ſi ego multa concludere nequeam, alii exiſtunt, qui in elicienda firmiore concluſione me feliciores erunt; præſertim cum doctiores viri nos anteceſſerint, qui eadem cum ſucco baccarum tentarunt & in *commerciis literariis Norimberg.* communicarunt. *Ao. 1732. Hebd. 16. p. 122.*

§. IX. Quem in finem ſuccum expreſſi foliis & unciam unam ſibi relictam repoſui in vitro, quo in ſucco ſolo etiam mutationem obſervare poſſem: primum ille erat atro viridis, poſt duodecim horas atro virideſcens & inſuper poſt viginti quatuor horas, ex albo-virideſcens deponebat ſedimentum, a priori quam maxime diſtinctum, relicto ſuperius liquore turbido, fuſco. Sedimentum erat viſcoſum, quod inde conjicere licuit cum haud facile agitando elevari poſſet: Succus vero poſtquam eum calori expoſui in fulvum, ſuum mutavit colorem.

2. Mixto olei Tartari per deliquium ſcrupulo uno ad ſucci unciam dimidiam, brevi poſt ſedimentum viride ſubſidebat, non viſcoſum, ſed quaſi pulverulentum, relicto liquore pellucido, flavo, cui poſt longiorem moram ſuperius circulus quaſi oleoſus, colore obſcuriore diſtinctus innatabat.

3. Aquâ calcis vivæ anatice cum ſucco mixtâ, in fundo apparebat elegans ſedimentum, viriditatem pſittaci referens, quaſi pulverulentum, relicto liquore lucido flavo.

4. Mixto ſpiritus ſalis ammoniaci cum calc. viv. ſcrupulo uno ad ſucci unciam dimidiam, peractis duabus horis parum ſedimenti ſeſe ſeparabat, etiam viriditatem pſittaci referens, relicto liquore pellucido brunno & apparebat idem circulus obſcurior, paritet ac in experimento ſecundo.

5. Mixto ſpiritus ſalis commun. Vitrioli, Nitri, uniuscujusque ſcrupulo uno ad ſucci unciam dimidiam eædem fiebant mutationes: mox pallidum ſcil. cinerei quaſi coloris, flocculentum ſedimentum fundum petebat, liquore citrini coloris remanente.

6. Solutione Vitrioli Cyprii cœruleâ ſaturatâ, anatice ſucco per-

mixtâ, pulcherrimum ſedimentum viride ſubſidebat, & ipſe Liquor remanens eleganti colore viridi præditus conſpiciebatur.

7. Acetum deſtillatum æquales omnino producebat mutationes, iis nempe in quas cum acidis mineralibus abibat ſuccus.

8. Mixto ſcrupulo uno Syrupi Violarum ad drachmas duas ſucci, ille ſtatim mutabat colorem & tandem mucidum turpe ex glauco virideſcens ſedimentum deponebat, brunno remanente liquore, qui poſtquam præter voluntatem calorem prope furnum Chemicum expertus erat, in rubellum colorem tranſibat.

9. Eodem tempore accidit, ut narium ſtillicidium cruentum memet invaſerit & hac occaſione commode attendere & annotare potuerim actionem hujus ſucci in ſanguinem: Succi itaque unciam unam vitro, quo ſolito potum haurire conſuevi, infundebam, eoque guttulas profluentis e naribus & adhuc calentis ſanguinis illabendas curabam, ſingulæ guttæ ſeparatim ſe coagulabant, evaneſcente demum, horæ dimidio præterlapſo, ſenſim ſenſimque elegante rubedine in atro fuſcum colorem: Cum poſt horas duodecim iterum inſpicerem vitrum, colliquefactæ omnes guttulæ in fundo apparebant, tanquam ſedimentum atro-fuſcum, non mucaginoſum, ſed pulverulentum quaſi. Octiduo exacto ne minimum quidem ſignum putrefactionis vel fœtoris, animadvertere licebat, quanquam id æſtatis tempus degeremus, quo Sol, in Zodiaco Leonis regionem transmigrare ab aſtrologis ſcribitur.

10. Contuſa denique nonnulla folia, lacti immergebam, quo facto ſtatim oleoſæ lactis partes ſecernebantur (vel ut ajunt flos lactis) ſuperiora petentes, remanente tamen lacte albo, fluido, & eandem quatuor dierum ſpatio retinebat indolem, quibus vero præteritis, nocte in minutum caſeum cum contuſis foliis abibat, ſpongioſum, ſero ſupernatantem citrino, claro, denſo ac inſtar olei lento, ſaporis ſalini quidem, ſed non acidi, uti alias ſerum lactis, odoris ſuaviſſimi valde penetrantis hyacinthino ſimillimi.

Notatu denique dignum adhuc eſt, odorem in omnibus & ſingulis mixturis diverſum & mutatum fuiſſe, in gravem, ſuavem, nauſeoſum, adverſum, fere nullum &c. quæ tamen differentia propriis characteribus aptis deſcribi nequit, præterquam quod in mixtione cum

acidis

acidis fere plane evanuerit & uti jam monui, in lacte macerata folia hyacinthinum omnimode æmulata ſint & penetrantiſſimum ſpiraverint odorem; qui tamen poſtquam flos & caſeus, colaturâ fuerant ſeparata, brevi evaporabatur, relicto adverſum ſpirante ſero.

§. X. Videntur fere nonnulla horum phœnomenorum ſibi contraria, cum notabiles mutationes tam alcalina, quam acida effecerint; Sed facili negotio comparantur, ſi conſideres quod alcalinorum non vera mutatio, ſed exaltatio potius, Acidorum vero fixatio nominanda ſit; in omnibus, cum fixis & volatilibus alcalicis, mixtionibus ſedimenti viridis color permanebat, liquor fuſcum ſervabat colorem, niſi quod clarior tantum & rubicundior evadebat, e contra acida nonſolum, (etiam in pauca quantitate) ſedimenti colorem ſubito tollebant, & in cineritium quaſi mutabant, ſed & liquorem pallide flavum efficiebant, cum vero nullo modo ab utroque nec acido nec alcali, efferveſcentia exorta nec ejusdem minimum indicium obſervatum fuerit, ex eo, ratione principii ſalini, neque acidum neque alcali, ſed potius principium ſulphureum volatile principale & activum concludere auſim. Quanquam enim ſyrupi violarum cœruleus, in fulvum colorem deſierit, hoc ipſum tamen æque ſulphureo-volatili principio adſcribi poteſt, eoque magis concludendum, quo per calorem, color denique in rubellum mutatus fuerit, poſtquam ſcil. calor principium iſtud magis liberavit, ſuique plus juris fecit: Porro magis adhuc ſeſe manifeſtat, volatile principium, mutatâ cœruleâ ſolutione Vitrioli Cyprii in viridem, quæ mutatio, ut conſtat, a plurimis volatilibus producitur. Varia etiam odoris mutatio luculentum eſt indicium hujus volatilis principii, quod prout vel in fractum & ligatum vel liberatum fuit, varios emiſit odores, & proinde hac ratione egregie nobilitabatur fermentatione cum lacte. Nil aliud certe coagulationem lactis, per quatuor dies, in canicularibus diebus, impedivit, nil pariter tam ſubitam mutationem fecit, uno momento, ut oleoſæ a caſeaceis ſeparentur particulæ, niſi volatile illud ſpecificum principium; mirifice quoque conſenſit experimentum cum ſanguine factum, quælibet quidem gutta ſanguinis ſeparatim ſeſe coagulabat, non autem ex acidi cujusdam principii cauſſa, ſed quia ſanguineæ guttæ calidæ, frigido ſucco illapſæ

fuerant, quanquam etiam ſulphur vaporoſum ſuum ſymbolum forte attulerit; nam ſuum ſervabant colorem, (qui ſtatim diſparuiſſet & in atrum abiiſſet, ſi quid inextitiſſet acidi, uti ſuccus ex baccis tanquam vere vinoſo acidus id monſtrat) donec volatile in aerem avolavit & craſſo ſulphuri ſoli imperium reliquit, ſanguinem colliquefaciendi, & in fundum ſub ſpecie atri ſedimenti, præcipitandi.

§. XI. Sulphureum itaque volatile, quod inſit, principium, perſpicuum omnino eſt: id ipſum vero quod variis adhuc commixtum ſit particulis, ſtatim monſtrabo: primum experimentum clare teſtatur, multum mucaginis in ſucco contentum eſſe, primo enim ſedimentum elapſis demum duodecim & viginti quatuor horis deponebat, deinde tenax illud erat & agitando non facile poterat excuti e fundo, quod utrumque non obſervandum fuit in mixto cum alcali vel acidis ſucco, ubi mucago ſalibus fuit reſoluta; ſic etiam porro Liquor innatans turbidus manſit, donec partes mucaginoſæ calore condenſatæ, coagulatæ & ſeparatæ fuerint; Salinum vero principium probatione non indiget, nam ex ſolo guſtu ſatis jam conjicere pronum eſt, & potiſſimum ſedimenti partem conſtituere, probabile. Sed reſtat adhuc contentum quoddam præcipuum examinandum & probandum, ſulphureum ſcil. craſſum; Sponte id quoque patet, ſi conſideres atro viridem herbæ colorem, actionem alcalinorum, actionem in ſanguinem & notabilem illam mutationem grati odoris in adverſum; imo ipſum ſedimentum duplex teſtimonio eſſe poteſt.

§. XII. Quatuor igitur principia potiſſima diſtinctu facilia ſunt, mucago, auſterum terreo-ſalinum, ſulphureum craſſum & ſubtile volatile quoddam principium; Quoniam vero ipſe adhuc in nonnullis dubius hæſito, nec plane convictus ſum, malebam plantam exactiori examini ſubjicere & majoris certitudinis cauſſa per ignem ſcrutari; imprimis vero quatuor experimenta Chymica inſtitui, quæ brevibus quidem, ſed adcurate proponam, experturus, in quantum me certiores reddant, vel concluſo meo reſpondeant; ſed excuſatum me haberi velim, qui quatuor experimentis, omiſſis atque neglectis ceteris, contentus fui, probe gnarus, non nihil præter hæc tentandum eſſe reſiduum, ſed brevitas temporis partim vela contrahere juſſit, partim

vero

vero ſufficientis herbæ penuria perſequi prohibuit, quod poſterius etiam effecit, ut minorem copiam ſingulo experimento deſtinare coactus fuerim.

§. XIII. Recipiebam tres manipulos Herbæ recentis, qui ex triginta foliis conſtabant, hos contundebam in mortario lapideo, quo in pulpoſam redigebantur maſſam, hanc porro retortæ incluſam arenæ imponebam & lenioris caloris gradu omne liquidum abſtrahebam, quod duplex prodiit, limpida ſcil. aqua & Liquor flaveſcens; deinde plenariæ ignis poteſtati committebam eandem retortam, eoque gradatim intenſo tota retorta per integram horam candebat; unde accipiebam turbulentum flavum liquorem, materiam flavam, quaſi ceraceam, oleum Empyrevmaticum nigrum, remanente in retorta capite mortuo.

*Aqua Limpida* erat inſipida, ſed grati odoris, inſtar florum acaciæ, quem amittebat temporis mora, pendebat uncias duas.

*Liquor flaveſcens* adverſum ſpilabat odorem & acrem quodammodo amaricantem linguæ imprimebat ſaporem; neque cum alcali neque cum acido efferveſcebat, neque turbulentus evadebat; pendebat drachmas duas.

*Liquor flavus turbulentus* acris erat odoris & ſaporis cum amaritie quadam; alcali mixtus poſt horæ ſpatium purior nitebat, nulla antea facta efferveſcentia, nec ſubſequente ſedimento; cum acido turbidus manebat, nec efferveſcentiam concipiebat, nec ſedimentum deponebat; pendebat drachmam unam.

*Materia flava quaſi ceracea:* oleoſa erat ſpiſſiuſcula, vehementis odoris; ab explorando guſtu abhorrebam, ceterum pauca quæ ſeparari poterant pendebant grana duodecim & poſtquam denuo vitro illi injeci, quod continebat priorem liquorem cum alcali mixtum, ſenſim ſenſimque abſorbebatur & poſt horas quatuor omnis abſorpta & reſoluta erat, tandem vero aliqua iterum ejus pars in ſedimentum fatiſcebat.

*Oleum nigrum Empyrevmaticum:* fœtidiſſimis totum hypocauſtum venenabat exhalationibus, inſtar olei philoſophorum; pendebat drachmam unam. Gutta ſolutioni Salis Tartari injecta manebat in ſua esſentia

ſentia paululum tingens aquam flavedine; aceto vero deſtillato, aliqua guttula inſtillato, magis coagulabatur, ut rotundam ſervans formam, inſtar piſi ſupernatarit, & perquam parum tingeret, ac vix potuerit animadverti.

*Caput mortuum* erat poroſum & quaſi mineram ex cineritio argenteam referebat, intermixto elegantiſſimo cœruleo nonnullis locis colore, qui tamen poſt moram diſparebat & tota maſſa ex aeris illapſu nigra tingebatur, non autem, nec pluribus diebus, per deliquium fluebat, ſaporis erat ſalini alcalini, & non obſtante multitudine leve nihilominus erat, & non niſi drachmam unam pendebat, dabat ſalis grana triginta duo, relictis terræ grana triginta & uno, an vero ex aere vel aqua aliquid acceſſerit, plane ignoro. Sal acriter efferveſcebat cum acidis, terra aceto deſtillato injecta, etiam aliqualem, ſed leviſſimam ebullitionem efficiebat, ſpirans interea odorem inſtar ovorum ſemiputridorum. Hinc patet unum folium circiter continere liquidi ſcrupulos duos, materiæ volatilis granum ſemis, olei Empyrevmatici ſ. Sulphuris craſſi vaporoſi, grana duo, Terræ & ſalis alcalici ana granum unum.

§. XIV. Recipiebam poſtmodum triginta folia, eaque minutim contuſa, cum drachma una ſalis tartari puriſſimi retortæ includebam, orificio ejus obturato, eam per duos dies digeſtioni exponebam & nullam interea notare mutationem poteram; tertio itaque die illam retortam in arenæ balneum collocabam, lento igne admoto: Valde moleſtus & languidior & longior multo erat priore, hic labor, vix enim calorem perferre poterat, eoque ſaltem parum adaucto, tota maſſa in ſpumam exagitata, arcum retortæ tranſcendere minabatur, & niſi ſtatim ignis eſſet remotus, omnia ſine dubio expuliſſet, hinc tam caute mihi procedendum erat, ut vix duas guttulas uno momento elicere integrum mihi foret, cum tamen in antecedente experimento, ſex in momento ſtillarint: Sic cum patientia denique fluidum omne idque duplex in arena propellebam, aquam ſcil. limpidam & aquam turbulentam; poſtea vero mediante igne aperto, paucum liquorem flavum, oleum rubrum & pauxillum aterrimi olei, capiebam, relicto in retorta capite mortuo.

Aqua

*Aqua limpida* erat inſipida & adverſi odoris, neque cum alcali, neque cum acido efferveſcebat; pendebat unciam unam & dimidiam.

*Aqua turbulenta* etiam fere erat inſipida, ſed fortioris odoris, nec acido, nec alcali efferveſcentiam inibat; pendebat drachmas quinque & dimidiam.

*Liquor flavus* erat ſpiritus volatilis, penetrantiſſimi odoris & ignei ſaporis; cum aceto deſtillato acriter efferveſcebat, nullum tamen poſtea ſedimentum deponebat; pendebat drachmam unam & aliquot grana.

*Oleum rubrum* etiam volatilem & penetrantem ſpirabat odorem; gutta una aceto deſtillato immiſſa, mox colore rubro ſpoliata, atrum induebat & coagulabatur, aceto paululum tincto, nullam contra patiebatur mutationem gutta alcalinæ ſolutioni immiſſa, niſi quod paululum tinxerit ſolutionem; Spiritu vini immiſſa guttula ad dimidiam partem ſoluta erat, tingens ſpiritum vini fulvo colore; pendebat ſcrupulos duos & dimidium.

*Oleum nigrum* fœtidiſſimum erat, acriter inhærebat recipienti & retortæ collo, nullo modo inde ſeparabile, niſi duro inſtrumento, aqua enim calida immiſſa illud non emolliebat, ſed paululum tingebatur, vix autem ultra decem guttulas erat.

*Caput mortuum* erat nigrum & adhuc valde fœtidum, non poroſum uti prius, ſtrictim pendebat ſcrupulos ſeptem, ex aeris concurſu tandem quidem in pulverem humidiusculum fatiscebat, ſed minime deliquescebat. Cum aqua deſtillata digeſtum, dabat Lixivium brunnum, quod evaporatum ſalis alcalini reliquit drachmam unam & dimidiam; Terræ ſupererant ſcrupuli duo & grana octo, ſal fortem cum acido inibat fermentationem & ſedimentum paucum nigrum deponebat, terra vero non alterata eſt ab acidis, niſi quod fortem ſpiraverit odorem.

§. XV. Recipiebam poſtea triginta folia, eaque probe contuſa in aceti deſtillati unciis duabus macerabam per duos dies; tertio die per arenam deſtillans, primo aquam limpidam, dein acetum purum accipiebam: Igni vero aperto expoſita retorta etiamnum

 ſtilla-

ſtillabat liquorem flavum, oleum nigrum empyrevmaticum, remanente in retorta capite mortuo.

*Aqua limpida* inſipida & fere etiam nullius odoris erat, neque cum alcali, neque cum acido effervescebat & pendebat dimidium unciæ.

*Acetum purum* ab aceto deſtillato ſolo odore & graveolentia erat diſtinguendum, non æque in ſapore, primum tantum ſtillabat acidulum & gradatim majore acore proveniebat, quod ultimum fuerit acerrimum cum alcali mirum in modum effervescens; pendebat uncias tres & drachmam unam.

*Liquor flaveſcens* turbulentus erat, non ſolum acido, ſed ſimul etium acri pollebat ſapore, cum aliqua amaritie mixtus: Odore volatili empyrevmatico, cum alcali mixtus acriter effervescebat & poſt horas duas ſedimentum deponebat, leve, paucum & flocculentum, pendebat unciam unam.

*Oleum empyrevmaticum nigrum* erat conſiſtentiæ ſpiſſioris, odoris fœtidi minus volatilis.

*Caput mortuum* omnimode primo erat ſimile; pendebat drachmam unam & grana octo.

§. XVI. Denique recipiebam triginta folia eaque contuſa cum aquæ fontanæ uncia una & tribus drachmis fermenti panis, in retorta bene occluſa, leni calori exponebam; ſecundo die ſeſe incipiebat elevare & turgeſcere maſſa; die ſexto fere totam retortæ cavitatem implebat, hinc agitabam, ut particulæ aereæ ſeſe extricarent & maſſa iterum ſubſideret; die decimo rurſum implebat fere cavum retortæ, repetita vero agitatione iterum ſubſidebat & duodecimo denique ſuperius monſtrabat tunicam albam mucoſam & ſitum contrahebat, non amplius turgebat maſſa; ceterum gratiſſimum ſpirabat odorem. Et tandem decimo tertio die illam cum in arena deſtillarem, primum accipiebam phlegma turbulentum, deinde acetum, poſtea liquorem flavum clarum: Tam diu itaque elaborabam tentare quid in arena poſſem experiri, quum vero nil amplius prodiret, aperto igni exponebam retortam, quo facto Liquor flavus turbulentus & oleum empyrevmaticum ex brunno rubrum profluebat, remanente capite mortuo.

*Phleg-*

*Phlegma* erat iners, mucidum, cum nullo liquore efferveſcens, alcali tamen admixtum clarius illud efficiebat & ſedimentum flocculentum matricis, inſtar illius, aliarum aquarum deſtillatarum deponebat.

*Acetum* aceto fortiori deſtillato ſimillimum, odoris tamen graveolentis adverſi.

*Liquor flavus clarus:* præter aciditatem extraordinariam, acrimoniæ quid volatilis fovebat, quæ etiam odore ſeſe manifeſtabat, cum alcali fortiter efferveſcebat, orto ſtrepitu pariter ac ſpuma inſigni.

*Liquor flavus turbulentus:* volatilis erat paululum c. acido non æque cum alcali efferveſcebat.

*Oleum ex brunno-rubrum:* itidem ſpirabat volatilem, ſed longe graviorem & empyrevmaticum odorem, per acetum deſtillatum adfuſum in ſpumam abibat & acetum rubro colore tingebat.

*Caput mortuum* erat primo ſimillimum omnibus qualitatibus, ſi pondus excipias, pendebat ſcil. drachmam unam & dimidiam.

§. XVII. Haud procul a meta recedere mihi videtur prima concluſio ex reagentibus deducta: quod enim attinet principium mucaginoſum, vel ipſis prope manibus palpabile eſt, ab igne vero deſtruebatur: principium ſulphureum duplex in propatulo eſt; nam in primo experimento accepi materiam flavam ſpiſſiusculam & oleum empyrevmaticum; in ſecundo vero utrumque ab alcali ita exaltatum fuit, ut alterum in forma Spiritus volatilis, alterum quo ad maximam partem inſtar rubicundi olei arcum retortæ transcenderet; in tertio autem experimento utrumque ita ligatum fuit, ut alterum acido aceti mixtum, inſtar flavi turbulenti liquoris, alterum inſtar teterrimi olei ſpiſſi recipientem peteret: & hac ratione in quarto etiam experimento, facile diſtingui eadem potuerunt. Certior præterea reddor, quod ex ſuapte natura nullum contineat acidum & ſic mutatio Syrupi Violarum huic non ſit adſcribenda, ſed principio ut monui, volatili quod magis infringitur & figitur ab acidis; Inde mirandum non eſt, quod acida etiam in praxi vera ſe præbeant antidota, contra ejusmodi ſulphura vaporoſa regni vegetabilis. Nam quamvis in experimento quarto acerrimum ſeſe manifeſtaverit acidum, id

ipſum tamen magis fermento panis, quam plantæ ipſi adſcribendum eſt; ex eo ipſo potius experimento ad verum alcali, volatile & fixum argumentari licet; primo enim liquor flavus poſterior cum acido efferveſcebat, oleumque in ſpumam reſolvebatur per acidum, & ſecundo omnia capita mortua monſtrabant alcali fixum, quo modo autem in eodem experimento duo contraria evenerint, ipſe nec dum concipere queo, nullus confiteri dubitans, quod credam, acidum ſolum dependere a fermento panis & alcalinum principium eſſe productum fermentationis ejusque adminiculo ſulphur, volatiliſatum fuiſſe, vel errorem irrepſiſſe, quod ſcil. maſſa aut tarde aut feſtinanter nimium deſtillationi fuerit expoſita. Quod denique Terra pondere, ipſum alcali fixum æquet, ex omnibus patet experimentis.

§. XVIII. Mucago Sulphureum Volatile alcalinum principium, Sulphur vaporoſum craſſum, Sal alcali fixum & terra conſtituunt, ideoque mixturam ſolani furioſi. Hinc non eſt cur miremur, quod reſiſtat putredinoſæ corruptioni, quod mitiget acres & corroſivas particulas, quod impuritates abſtergat & dolores ſedet: patet id primo intuitu generatim; mihi vero nondum ſatisfacit, ſed modum agendi in cancro medendo, quantum per exiguam virium facultatem licebit, ſpecialius mihi explicandum ſumſi; ea propter neceſſarium duco, cancri qualitates & indolem corruptionis inde oriundæ inveſtigare, ut utroque penſitato & invicem inter ſe collato, ad eo certius concluſum devenire queam.

§. XIX. Quemadmodum vero argumentum hoc & ſingularis de cancro tractatio multis jam ſpeciminibus exarata ſint & ſecundum omnes hypotheſes ventilata in ſcriptis proſtent, ego vero brevitati præſertim ſtudeam, non adcuſandus ero, ſi conciſe ut ajunt & brevisſimis rem omnem exponam: Ideoque ſigna & quidquid non propius ad ſcopum pertinet omittam, multo minus vero diſceptabo, an cancer ex atrabile ſecundum HIPPOCRATIS & veterum opinionem, an vero ex ſucco nerveo corrupto, ſecundum WILLISII ſententiam originem trahat; vel an non corruptionem hanc conſtituant vermiculi minutiſſimi, microſcopio viſibiles; an occultus a coagulante acido initium capiat, nec ne; vel an aperti corruptio ſit acida, an alcalina; an can-

cer

cer ſit contagioſus; an nomen acceperit propter figuræ ſimilitudinem, vel pertinaciam, qua æmulatur animal, quod ſimulac quid corripuerit, non facile illud dimittit; an ille rectius cancri occulti nomine veniat, cancer, qui internis partibus inhæret, nec ne?

§. XX. Ego illum declaro cancrum occultum, qui nondum eſt apertus, ſive reſideat in interioribus, ſive in exterioribus partibus: Eſtque Tumor vel ſponte, vel ex aliqua violentia externa ortus, ſcirrhoſus, aliquatenus ſanguineus, in parte exſangui, lividi vel ex rubro nigricantis coloris, ab initio quandoque vix piſi magnitudinem adæquans, tamen inſequente temporis mora in majorem molem accreſcens, ſæpius per longum tempus, nonnunquam ſine, ſed tamen non omni dolore, qui ferocior evadit per tactum, perſiſtens, poſtea vero majoribus cruciatibus lancinantibus, pungentibus atque ardentibus affligens.

§. XXI. Ex hac deſcriptione ſatis clare jamjam eluceſcit qualem cancer foveat corruptionem, eſt enim facta ſtaſis ſanguinea, quæ ex ipſa ſua natura in corruptionem putredinoſam abiret, niſi orta fuiſſet in parte exſangui, ubi lymphæ admixtio eam impedit, non ſolum glutinoſis, mucaginoſis qua pollet partibus, ſed & ſalinis plurimum, corruptionem inhibentibus, idque eo magis, quo largior ſanguinis ſinceri affluxus denegatur.

§. XXII. Et hæc ætiologia jam veteribus fuit, ſed quaſi ſub pallio, cognita, dum duplex cancro tribuerunt venenum, ipſi jam animadvertentes, quod uno extincto alterum latius ſe extendat; eſtque probatu facillima: quod enim ſemper glanduloſis, tendinoſis, membranaceo-cutaneis partibus inhæreat cancer, quotidiana loquitur experientia, ſanguinis vero præſentiam monſtrant dolor & color, pure enim ſeroſo lymphalis ſcirrhus indolens & pallidus exiſtit; Et ſi exciperes, dolorem dependere ex corroſione ſalina, reſpondeo, quod concedam ex parte, cum dolorem illum lancinantem pungentem, rodentem, quidem hinc derivare liceat, ſed ſimul conjunctus eſt ſenſus ardoris, qui minus producitur a corroſione ſalina, ſed inflammationis ſanguineæ effectus eſt: Sic ſcirrhus pure lymphalis citius indureſcit, quam in corruptionem abit. Putrida denique corruptio facile diſtingui poteſt ſuo fœtore, a lymphatica corruptione.

Cognitum porro habemus, ſi putredini occurratur medicaminibus, dolores lancinantes, rodentes & ipſam etiam corroſionem & exeſionem exaſperari, e contra ſi huic occurratur putredinem augeri: & quid tandem aliud eſt fundamentum notabilis illius obſervationis, quod medicamenta illa, quæ in ſanguinem vel minimum agunt, promoveant incrementum occulti cancri; Si enim ſanguis irritatur, affluxus & conſequenter putrida augetur corruptio, & deficientibus in ſufficiente quantitate minusque reſiſtentibus particulis, ſalino mucilaginoſo lymphaticis, citius ruit in apertum cancrum.

§. XXIII. Legi quidem haud ita pridem Diſſertationem Clariſſ. Dn. KALTSCHMIDII ſub præſid. Excellent. Dn. TEICHMEIERI ventilatam, in qua ſatis demonſtrative & uti vocant mathematica methodo, contradicentem theſin invenies tractatam; quod ſcilicet ſola lymphatica acido-acris ſtaſis ſit cauſſa proximior cancri: Sed quanquam eruditionem admirer, totam tamen diſſertationem ſuperſtruxiſſe videtur autor, ſyllogismo haud firmiter concludente; §. XIII. Si ſtaſis ſanguinea in præcipitem ruit corruptionem, lymphæ vero corruptio longius requirit tempus, ſequitur cancrum, qui etiam eſt longioris moræ, eſſe ſtaſin ſolummodo lymphaticam. A. E. Limitemus: minime ſequitur, quod eapropter debeat eſſe ſola lymphatica ſtaſis, ſed tertium datur, mixta poteſt eſſe, ex ſanguinea & lymphatica, & ſi id non eſſet parotides etiam eſſent cancri occulti, ſed compertum eſt, eas plane differre a natura cancri occulti, easque maturantibus in abſceſſum mutari poſſe ſine ullo detrimento vel reſolvi poſſe per calida reſolventia, quod ſane in cancro occulto maximopere diſſuaderem; Sic notum porro eſt, ſtaſes pure lymphaticas citius indurari, quam acredinem contrahere & corrumpi, ob partes glutinoſas, quæ ſalinas quaſi involvunt & ligant. Hinc melius argumentandum eſſe ſtatuo: Si ſanguinea ſtaſis pure talis præcipitem incurrit putredinem, ſtaſis vero lymphatica ob glutinoſas & ſalinas partes tardam ſaltim admittit corruptionem, ſequitur cancrum eſſe lymphaticam ſtaſin. A. E. Si vero color, dolor, fœtor, & experientia (vid. §. XXI.) monſtrant, ſanguinis præſentiam in ſtaſi cancrum conſtituente, ſequitur cancrum non eſſe ſolam lymphaticam ſtaſin A. E. Si

itaque

itaque nec lympham nec ſanguinem excludere poſſumus, neceſſe eſt ut ſtaſis ſit mixta & particulæ ſalino mucidæ putredinem ſanguinis ſubitam inhibeant. A. E. Exemplo ſit: Si fœmina mammæ concusſionem, vel aliam injuriam fuerit paſſa, & exiſtit ſcirrhus, ille colore dolore & inflammatione veram ſanguineam indolem monſtrat, & ſine dubio vel in corruptionem putredinoſam, vel maturationem abiret, ſi in alia carnoſa eſſet parte, ſed quia parti glanduloſæ inhæret & ſtatim lympha accedens immiſcetur corruptionis impetus infringitur, & ſic per longum tempus perſiſtere poteſt, usque dum ipſæ partes lymphaticæ etiam acrimoniam conceperint & ſic putredinoſo corroſiva exiſtat corruptio.

§. XXIV. Multa adhuc de cancri indole adjicere, multa alia immiſcere, variasque cauſſas percurrere poſſem, an temperamentum vere aliquid cauſſare, vel diæta inordinata aliquid conferre, an venæſectio juſto cauſſis generati cancri annumerari poſſit, & quæ ſunt reliqua; poſſem dolorum æthiologiam inſpergere, quod non omnis dolor continui læſionem involvat, quod ſint activi & paſſivi, monſtrare; poſſem mammarum ſtructuram & glanduloſarum partium fabricam anatomice disquirere; ſic porro cauſſam inveſtigare cur facilius recurrat malum, quaſi per palindromen, quanquam etiam penitus fuerit ſublatum; Sed placet intacta relinquere quæ minus ad ſcopum pertinent & in via recta propoſitum ad finem perducere.

§. XXV. Hinc accedo ad explicandum modum operandi, ſed qualem hic in eo labyrinthum! quales difficultatum ſpinæ, premunt virtutis ſpecificæ explicationem! quanquam enim poſſibilis phyſica actio ubique ſatis clare demonſtrari poteſt, ſancta tamen manebit veritas, longe aliam eſſe illam in vivo corpore; alias phyſica neceſſitate, ut ſemper ſuum effectum ederent ſpecifica, neceſſe eſſet, id tamen quod non ſit, triſtis docuit experientia: neceſſe eſſet, ut ſemper a priori detegere poſſemus plantarum virtutes, cum experientia teſte, illa methodus quæ in demonſtrando dicitur, a poſteriori ſemper ſit prior, priore, & tunc demum nobis liceat probabiliter a priori demonſtrare, ubi res a poſteriori ſatis jamjam fuerit patefacta. Hoc exemplo ſolani furioſi abunde comprobatur; Quis enim illud

cancro

cancro a priori deſtinaret? cum potius huc usque pro veneno fuerit diffamatum, quod tamen facto experimento etiam rationi conſentaneum eſſe, probabo.

§. XXVI. Cancer fovet corruptionem putridam (§. XX. XXI.) Belladonna continet principium volatile, quod reſiſtit putredini, (§. IX. n. 9. X. XVI.) continet Sulphur vaporoſum, quod craſin ſanguinis invertit & corruptioni ineptum reddit, uti WEDELIUS de omni tali ſulphure aſſerit. Cancer porro fovet corruptionem lymphatico-ſalino-acrem (§. XIX. XX. XXI.) Belladonna eam infringit (§. IX. n. 10.) præſertim mucagine acres partes obtundit: (§. IX. n. 1. §. XVII.) Cancri impuritates requirunt & indicant abſterſionem eamque præſtat Belladonna principiis balſamicis & alcalinis: Tumor reſolvi debet, idque Belladonna agit principio volatili & vaporoſo ſulphure: Affluxus & congeſtio, quam intueri licet ex vaſorum turgeſcentia, vult diſcuti, idem principium volatile & ſulphur vaporoſum id præſtant. Dolores exquiſitiſſimi cancrum concomitantur, iis triplici modo Belladonna medetur, affluxum diſcutiendo, acrimoniam infringendo, & ſulphure vaporoſo ſpecifice eos ſedando. Nervus ideoque primario in illo conſiſtit curationis felicioris, quod non facile detur medicamentum abſtergens, reſolvens, diſcutiens, quod non ſimul in ſenſibili hoc morbo irritet; cum autem hæ virtutes in Belladonna mirabiliter ſint conjunctæ & cum ſedante ſimul & leniente principio disjunctæ, illa indicationibus iis ſatisfacit, ſine ulla irritatione & ſic cancro felicius medetur.

§. XXVII. Sed hic ſubſiſtere cogor; quomodo enim principium volatile corruptioni reſiſtat, ſal alcali abſtergat, ſulphur vaporoſum dolores auferat & affluxum diſcutiat, ego quidem penetrare nequeo: ſi eruditorum libros evolvo, plerumque idem per idem dictum invenio, & ſic quidem quoque aliquid dicere poſſem, ne nil dixiſſe videar, ſed præſtat paupertatem agnoſcere, quam pauperem eſſe & velle videri divitem: Sit nobis exemplo difficultatum quæſtio: Quomodo narcoſin exerceant narcotica? WILLISIUS, anatomia clarus, a ſpiritibus animalibus peſſundatis, venenatis, exſtinctis & deſtructis derivat; ſed reſpondebit forte quispiam, ſi ſpiritus animales

males ſunt extincti, ſubſequitur mors, novi enim ſpiritus non poſſunt generari, quia requiritur actus ſecretorius, qui perfici nequit ſine ſpiritibus animalibus, ergo non poſſunt eſſe extincti & deſtructi; Hinc Celebris WEDEEIUS & alii illud limitant, in explicatione modi operandi narcoticorum, & ſaltim obnubilari & jure ſuo ſpoliari credunt: Sed alius ſtatim hanc rem ſecundum ſuam hypotheſin explicaturus, ipſi ſpiritus, inquiat animales ſunt entia ficta, vel quærat, quomodo narcotica obnubilent? quomodo motum fluidi nervei per ſulphureum vaporem fere extinguant? vel quomodo minus amice operentur, & petita ab eodem explicatione diſtinctiori audies, eſſe quandam relationem corporum interſe & quia ſulphur vaporoſum aliter atque aliter ſe habeat ad nervorum ſtructuram, illos debilitari, relaxari, ut percipi nequeant dolores; ſed quæſtio nihiloſecius manebit, qualis ſit illa relaxatio corporum? quomodo ſe habeat Sulphur vaporoſum ad nervorum ſtructuram? quomodo relaxet? Scriptum invenies porro ab æquilibrii patronis, quod ſomnum inducant narcotica ſanguinem commovendo, expandendo, impellendo, attenuando & ita preſſionem nervorum, meningum oppletionem & ſublationem æquilibrii perficiendo; ſed probe ſcio id quidem verum eſſe de ſpirituoſorum atque inebriantium actione, ſi ſomnum inducant, ſed ex narcoticorum uſu pulſum imminutum, debilitatum fieri, comperimur, quod contrarium commotionis, expanſionis, impulſionis & attenuationis ſanguinis indicium eſt: imo ſi in minori doſi ſumta fuerint, continuo labore & corporis motu impediri poteſt ſomni invaſio, qui tamen orgasmum ſi adeſſet, augeret potius: & pari ratione aliorſum forte ſcopticus leget, animam, ſi ſentiat adverſum illud ſulphur vaporoſum, relaxare nervos, ſeſe ſubducere & auffugere, & interrogabit, quorſum? Sulphur vaporoſum ſe extendit, & demum inficiet totum corpus vaporibus, ergo extra corpus auffugere deberet anima. Quantus ideoque diſſenſus eſt inter ipſos Doctos! & quis vitio vertet mihi? quod judicem tot ſententiarum tantorum virorum me fingere nolim.

§. XXVIII. Singulis itaque opinionibus, autoribus ſuis reli-

ctis & perluſtratis quantum ingenio meo aſſequi licuit principiis & modo agendi, ad ipſam me accingo experientiam; primum forte ſcire cupidus erit Lector, quomodo innotuerit & uſus & exhibendi modus, hujus ſolani noſtri; Libros multos pervolvi atque perveſtigavi, nec vero inveni, quod uſus antea fuerit cognitus, niſi, quod nonnulli commendaverint ſolanum contra cancrum, non tamen mentionem facientes, an externe, an interne uſurpandum, nec quomodo adhibendum ſit: Alii vero iique plurimi externe uſurpandum laudarunt ſuccum. Hinc directe hoc experimentum pro novo venditare nequeo; Sufficit, quod ego illud primum acceperim, a medico patrono honoratiſſimo, amico Venerando, quocum communicatum erat a Celebri quodam Medico, nunc beatæ memoriæ Doctore SPÆTH, & denique confirmatum ſæpius audiverim ex ore Excellentiſſimi Domini Dr. & Prof. JUNCKERI, præceptoris pie colendi: Ipſe hic meus Venerandus Præceptor periculum fecit & in aperto æque ac occulto cancro tollendo bene ſub manu ſucceſſit negotium; quum itaque nunc ab eo exempla peterem, benevole annuit, & duos præſertim caſus notatu digniores mecum communicavit, (ſed ſimul etiam addidit, ſe nonnunquam ſine illo effectu adhibuiſſe) quos nunc proferam & ad fidem & famam Tanti Viri provocans enarrabo.

§. XXIX. Honoratior fœmina, præfecti cujusdam vidua, 42. annorum, à præmatura menſium ceſſatione, congeſtiones verſus mammas paſſa eſt, factis hinc ſtaſibus & ſuperveniente adhuc minus apta tractatione, nodi & ulcera cancroſæ indolis, exorta ſunt; miſere excruciata denique imploravit opem Excellentiſſimi JUNCKERI, qui ipſi decoctum ſolani hujus præſcripſit, eo modo iisque cautelis uſurpandum, uti infra docebitur: non ſatis extollere potuit, ægra medicamentum hoc, laudibus, cum eximios plane effectus, abſtergendo, reſolvendo, diſcutiendo & tandem etiam ſucceſſive conſolidando præſtitiſſet, ut penitus convaleſcens, per longum tempus integra valetudine frui potuerit: Per inſignia vero poſthæc animi pathemata commota & turbata, altera vice congeſtiones ad mammas experta eſt, una cum ſtaſibus & corruptionibus ejusdem indolis brevi ſubſequen-

quentibus: Ubique locorum Belladonna fruſtra quærebatur, interea vero cancroſum malum ita exaſperabatur, ut prius & gradu & malitia multo ſuperaret; unde factum eſt, ut accerſita etiam ex alienis locis Belladonna, nihil, denuo adhibita proficeret, contra vim hujus morbi: Decreta vero, a medico, alia medicamina, ita quidem, ut ſingulo die mercurii dulcis grana duo, cum abſorbente quodam mixta verſus noctem præberentur, conjunctis pil. balſamicis mane ſumendis, exoptatum eventum brevi poſt habuerunt; omnes enim nodi & ulcera cancroſa, ſine ſubſequente quidem ſalivatione, ſed copioſioribus excretionibus, alvinarum fœcum, urinæ & muci narium, feliciter reſoluta, impuritatibus abſterſis, doloribus ablatis, diſparuerunt & ſic tandem ſecunda valetudo, tam gravi morbo affectæ fuit reſtituta.

§. XXX. Juvenis quidam ruſticus, 20. annorum, cujus, cum linguæ leviores inſiderent puſtulæ, a barbi-tonſore ejus loci inepte adhibitis cauſticis nempe adſtringentibus vitriolicis tractabatur, quo facto ita exacerbabantur hæ puſtulæ, ut tandem in ulcera ſulcata vere cancroſa, induratis marginibus cincta degenerarent: aucto itaque morbo tandem conſuluit Venerandum Præceptorem meum: præſcripſit hic Decoctum ex Belladenna paratum, nec ſpem fefellit effectus; ſed ex voto feliciter ſucceſſit, primum enim cruſtæ illæ induratæ, calloſæ, partim abſceſſerunt, partim vero reſolutæ ſunt, & poſtea mundificata & abſterſa ulcera ſeſe conſolidarunt.

§. XXXI. Ab alio quodam medico, amico meo, ſequentia communicata accepi: Nobilis puerpera, 36. annorum ex lochiorum deficiente fluxu paſſa eſt congeſtiones verſus mammas, & cum præterea infantem alii mulieri, nutrici, lactandum dediſſet, ſtaſis in ſiniſtra mamma facta, nodo duro poſtea exorto viam paravit; adplicarunt ut moris eſt, cicutæ & petroſelini herbam contuſam mammæ, ſed nodus permanſit. Finito poſtea puerperio, menſes non experta eſt, ſed ſingulis menſibus per nonnullos dies dolores in mammæ ſiniſtræ nodo paſſa: ſic annum fere degit, ſed animi pathematibus dein ſupervenientibus, ita exacerbatum eſt malum, ut die nocteque doloribus angeretur. Cum tandem medicus in conſilium adhiberetur, cancrum

hunc occultum eſſe ſtatim agnovit, ſimulque Decoctum e Belledonna pariter ac methodum atque cautelas præſcripſit; peracto primo curationis termino malum quidem videbatur rebelle, cum nodus nil plane fuerit alteratus, niſi, quod dolor & color fere diſparuerint: At ſecunda repetitione facta, ſenſim hic nodus reſolutus & diſcuſſus eſt, quam feliciſſime, ut menſtruis poſtea in ordinem redactis, plenaria gaviſa ſit ſanitate ægra.

§. XXXII. Virgo, 24. annorum, bene menſtruata, ex improviſa & fortiore vellicatione amantis, ſuggillationem accepit in mamma ſiniſtra, de qua vero nil plane mali pertimeſcebat, cum dolor vix poſſet ſentiri & protinus plane ceſſaret: parvulus denique exortus eſt nodulus, qui ſenſim creſcebat, quemque nemini detegendum pudor ipſi ſuaſit: contigit interea, ut cum, dextra ex alto aliquid petere, vellet, ictum ſubito in mamma graviſſimum perſentiſceret, vere ac ſi ſagitta mammam perforaret, ex quo temporis momento perpetuos inde hauſit dolores, eosque aſperrimos, nodus vero ita augeſcebat, ut brevi nec thoracem induere, nec quidquid agere poſſet, niſi cruciatibus atrociſſimis. Neceſſitatis itaque telo urgente, feſſa eſt matri, quæ, more muliercularum aliarum, ungebat & cataplasmatibus atque emplaſtris locum obtegebat, ſed ignem igni, ut ajunt, potius addebat, ut cardialgiâ, doloribus & Agrypniâ fere tota emaciata fuerit, nec ipſe locus affectus amplius admiſerit, uti dicunt, emplaſtrum: Medicum igitur conſuluit tandem, qui Decoctum ſolani noſtri, ipſi præſcripſit; Sed ter etiam repetita curatio nil amplius effecit, quam quod dolores & agrypnia cum ceteris ſymptomatibus multum remiſerint. Ea propter mercuriales abſorbentes pulveres adhibendos ſuaſit medicus & his, ſubſequente leniſſima ſalivatione, tandem victus eſt nodus, quatuor hebdomadum ſpatio, ſicque integram ſanitatem ægra recuperavit.

§. XXXIII. Patebit exinde Lectori Benevolo, quod notatu dignis commotus fuerim, hiſtoriis, hujus materiæ ſcrutationem pro themate diſſertationis ſeligere, ſubnaſceretur vero forſan alicui dubium, me directe aſſerto illi parentis, principis medicorum HIPPO-

CRATIS

CRATIS contrariari, quo ſuaſit eos non curare, quibus cancri occulti fiunt: *Aphoriſm.38. S. 6.* ſed conſentiunt omnes medici, hunc aphoriſmum cum grano ſalis eſſe accipiendum, primum enim ad occultum ſolummodo pertinet, non æque ad apertum, illa admonitio, ex eo capite, quia longius perſiſtere poteſt, quo minus irritetur, hinc ſecundo illa tantum valet, de medicaminibus irritantibus, quia etiam leniſſima in hoc ſenſibili morbo affluxum augent & eo citius corruptionem putredinoſam accelerant; ſi vero datur medicamentum, quod affluxum non auget, non irritat; Sed potius diſcutit, reſolvit, dolores ſedat, corruptioni reſiſtit, acredinem infringit, vid. (§.XXV.) quis quæſo credat, illud exacerbare cancrum? Itaque ſic intelligendum puto Aphoriſmum: Plurima medicamenta plus irritant cancrum, hinc ab illis abſtinere eumque non curare conſultius eſt, quam curare, ſi enim irritantibus tractatur, citius abit in apertum. Sed hoc non valet, de noſtra Belladonna, quia ſimul dolores ſedat & ab omni irritatione aliena eſt.

§. XXXIV. Tandem deſcribemus modum propinandi; uti vero de omnibus ſpecificis valet tanquam axioma, quod ſemper debeant præmitti generaliora, ſi optatum ſpecificorum effectum experiri velimus, illud omnino etiam hic obſervandum eſt. Primæ viæ itaque ſunt purgandæ, & Venæ-ſectio, ſi conſpicua adeſt plethora, inſtituenda: ad priorem ſcopum commendo leniora, quæ nullum ſanguini orgaſmum inducunt, præſertim Rhabarbarina, Salia laxantia, Mercurium dulcem, Pil. balſamicas Stahlii genuinas, Helleborata, quæ a veteribus ſpecifice laudata leguntur, an vero ob veterum opinionem, quod purget atram bilem, an ob ſpecificum inſitum Sulphur quoddam placans vaporoſum, (quibusdam enim cognita eſt methodus, qua Hellebori extractum ita præparare poſſunt, ut ſedantes exerat effectus atque virtutes,) ei adſcripſerint ſpecificam vim, determinare non audeo. Quo ad ſecundum vero ſcopum probe notandum, quod dixerim, ſi adſit plethora conſpicua, cui addo, niſi contraindicantia prohibeant.

§. XXXV. Quæſtio huc etiam pertinet, ſi cauſſa antecedens

fuerit menſium vel hæmorrhoidum ſuppreſſio, an illæ ſint ante vel poſt curationem ſpecificam cancri revocandæ? Limitandum me judice erit: ſi enim in primis principiis mali, ubi vix inceperit, reſtitueremus menſes, non errabimus; attamen & hic caute procedere jubet ſenſibilis affectus, & leniſſima eligere, e. g. pil. balſamic. genuin. Stahlii cum pulveribus antiſpasmodicis, ſingulo menſe per aliquot dies utendo, ut naturæ ſaltim via, quaſi digitis monſtretur, ſimul vero ſpasmi & orgasmus blande contemperentur: Si vero altiores malum egerit radices, tunc etiam leniſſima emmenagoga ſtatum morbi exaſperant, melius ideoque antea inſtituitur cancri curatio, præmiſſa tamen largiori V. S. & poſtea negotium ſanguinis reſpicitur. Hæmorrhoides autem quod attinet, eas præcaveri & ſanguinem aliorſum emittere conſultius eſſe credo, uti D. D. PRÆSES ſolidiſſime id explicavit in diſſertatione *de Hæmorrhoidibus præcavendis;* Cogimur autem nonnunquam pertinacia motuum ad easdem promovendas, & in eo caſu, ſub ipſa cancri curatione ſanguiſugas ano adplicandas eſſe, credo.

§. XXXVI. Præmiſſis proinde generalioribus, ſpecificus Herbæ noſtræ uſus ita inſtituitur; Recipitur Herbæ quantum ſufficit pro decocto modice ſaturato, & præparatur leni ebullitione decoctum: hujus primo die mane præbetur Cochleare unum; Altero die, duo; tertio, tria cochlearia, & ſic doſis augetur tam diu, quam æger nullam ſentit propenſionem ad ſomnum, quam primum vero ſomnolentia aliqua ſentitur, ſubſiſtitur in eadem doſi, & continuatur per novem, duodecim, quatuordecim dies, impedito ſolicite per ambulationem aliasque operationes, ſomno. Transactô curationis terminô, eodem denique ordine deſcenditur, & in totum finitô iterum primæ viæ purgentur, quod optime iis ſuccedit, quibus ſimul tonica vis ineſt, ut ſtupor forſan inteſtinis per longiorem hujus decocti uſum inductus, remittat, & tonus reſtauretur. In ipſo vero curationis hujus termino ab aliis medicaminibus abſtinendum eſt, niſi ſiccior alvus requirat lenientia. Si primæ curationi non cedit atrocior affectus, altera vice iterandus eſt uſus, & ſi tantum

tum aliquid levaminis attulerit, tertia vice repetendus erit: plerumque vero primo termino præterlapſo ſymptomata mitigantur & de eventu jamjam prognoſin formare licet: Sic ſenſim ſenſimque dolores remittunt, color evaneſcit, Tumor diſſipatur & ægro ſanitas integra reſtituitur.

§. XXXVII. At, proh dolor! Idem comperimus fatum in uſu ſolan hujus, quod §. XXV. generaliter de ſpecificis dictum eſt, & quod ex caſibus jamjam recenſitis, eſt videre; fallit ſcilicet nonnunquam medici ſpem, an vero ex morbi malitia, an aliis concurrentibus cauſſis, ego adhuc certo diſcernere nequeo, & ſi conjecturæ valerent, hanc forte latere differentiam, quod magis in ſanguineas partes agat, putredinoſæ corruptioni reſiſtat, imo acrem lympham corrigat, ubi vero Lympha in toto corpore fuerit ſpiſſa, lenta, & ipſa ſtaſis magis lymphatico mucida, ibi fortius requiri reſolvens, ſuſpicarer. Id quod conjicere licet & ex experimento 9.no §. IX. ubi craſis ſanguinis plane fuit inverſa, ut corruptioni non amplius fuerit apta. Secundo, ex Experimento 12mo §. IX. ubi quidem acredinem & aciditatem invertit, ſed ſerum lactis tamen mucidum & lenteſcens valde reliquit, tertio ex eo, quod mercurius ſemper illis medeatur cancris, ubi ſolani noſtri uſus nil effecerit, & quarto denique, conſentire videtur Marianus in dial. Chirurg. 1. de ulcerib. ſolanum, inquit, habet facultatem reſolvendi apoſtemata calida.

§. XXXVIII. Hinc ſi etiam affectus nonnunquam reſpuerit herbæ hujus ſalutarem effectum, tria tamen obſervantur commoda: primo, quod nil mali ex circumſpecto uſu metuendum: Secundo, tamen ſemper ſymptomata quodammodo mitiget: tertio quod eo ſecuriorem, non amplius irritantem, & certiorem mercurii dulcis effectum nobis promittere poſſimus. Singula hæc confirmantur & ratione & experientia. Propterea non inutile credo, ſi de mercurii adhibendi modo aliquid inſeram, minus ſolicitas de operandi modo, perinde enim mihi erit, agat & reſolutionem præſtet, vel adhærendo, vel premendo pondere vel ſalium adminiculo, uti pluribus

bus de eo agendi modo differit *Juones Joannes* STAHLIUS in peculiari diſſertatione *de mercurii agendi modo:* vel cum particulis ſulphureis acribus in ſanguine per motum & calorem, modo ſublimationis, abeat in tertium dulce Cinnabrim ſcil. uti non ita pridem mihi perſuadere & ex eo fundamento demonſtrare, quod ſanguis poſt mercurii dulcis uſum, antea flavescens, ater, compareat elegantiſſimo rubro colore, Chymicus quidam conatus eſt.

§. XXXIX. Primo ideoque monendum, hunc adhibendi modum prolixe & doctiſſime in diſſertatione Clariſſ. Dn. HAVIGHORST *de ſingulari mercurii dulci uſu*, in deſperatis quibusdam morbis, ſub præſidio D. D. PRÆSIDIS communicatum eſſe & tribus inſiſtere momentis: 1) ut mercurius dulcis in minima doſi præbeatur, 2) ut per longius tempus continuetur, 3) ut ſalivatio impediatur. Quod ſequentem in modum præſtatur; ſingulo veſperi ante cubitum grana duo mercurii dulcis cum decem vel pluribus granis abſorbentis cujusdam, & omni mane lene laxans præbetur, lenis ceterum diapnoës promovetur & ſic per tringinta vel plures dies continuatur, huic curatione ſane cedunt atrociſſimi & peſſimi morbi, cancer uterque, ulcera phagedænica cancriformia, venerea, ſcirrhi indurati, parotides, excreſcentiæ fungoſæ & alii plurimi, de quibus ſi ſpecialiores caſus & ulteriorem cupit inſtructionem quispiam, modo laudatam diſſertationem inſpicere placeat.

§. XL. Forſan Lectori in mentem incurret dubium: ſi mercurius dulcis ſolus jam ſufficiat cancro curando, non opus eſſe ſolani decocto. Sed annon ſecuriorem effectum edat Mercurius dulcis præmiſſo illo decocto, meditandum eidem relinquo; nam ſi fortiorem mercurii actionem conſideramus, primo ab acrimonia in cancro præſente aliqualis inverſio in indolem venenoſam, & a fortiori reſolutione aliqualis irritatio, metuenda eſt; Deinde alteri corruptioni ſcil. putredinoſæ eum imparem eſſe non dubito: nonne itaque ſecurius adhibetur, placatis doloribus, inverſa acrimonia, ſublata putredine & diſcuſſo antea affluxu? præſertim vero in cancro occulto bene attendendum eſſe puto, mercurium quidem Lympham ſpiſ-

ſam

ſam attenuare, ſed ſimul Lympham copioſius verſus illas glanduloſas partes derigere, quæ læſione continui laborant, alias æque bene phthiſicis ad ulcus mundificandum præſcriberetur, niſi ex eodem fundamento metuenda fuerit particularis ſalivatio; ſi itaque lympha copioſius illi loco advehitur, ea in aperto quidem ad abſtergendum ulcus ejusque impuritates ſalutaris eſſe poteſt: Sed in occulto excerni nequit & facile ab acri jam lympha quoque infici & majorem ejusdem perniciem efficere poſſet. Hæc de mercurio: ſufficiat, quod, præſcripta rationali methodo, ordinatus, ibi ſecure & cum magno emolumento operetur, ubi decoctum noſtrum, morbo tollendo fuerit impar.

§. XLI. Redeamus in viam: Belladanna primum ſpecifice cancro occulto deſtinata fuit, ſed uti ſæpius fit, ex improviſo etiam in aperto laudandas ſuas vires abſtergendo & conſolidando comprobavit; cum ſcil. ægro fuerit præſcriptum decoctum, qui aperto & occulto ſimul laboravit cancro; inexpectatam & ſingularem etiam in aperto cancro efficaciam oſtendit, eo quoque efficacius operari in eo poteſt, cum ſimul externe ſuccus adhibitus ſymbolum non ſpernendum affert: Hic uſus jam veteribus fuit cognitus, dum in iis ſcriptum invenio: Cancer nullo fere cedit medicamento, niſi ferro & ſolano, hinc vario modo illud in uſum vocarunt, mox cum ſucco ſolo, mox in plumbeo mortario agitato, mox cancrorum fluviatilium ſucco mixto, mox aqua deſtillata, mox decocto, cancrum lavarunt, imo emplaſtra & unguenta inde confecerunt. Præferemus nos ſuccum ſimplicem, ad abſtergendum externe cancrum & relinquemus veteribus plumbum & cancros fluviatiles. Hoc præterea annotare volo, de externo uſu: Legi in B. D. STAHLII diſſertatione *de cancro* commendata olea empyrevmatica oleo ovorum mixta, & mihi in mentem incidit, an non majori emolumento ſumatur oleum empyrevmaticum ſolani furioſi, quod copioſe ſatis prodit in deſtillatione.

§. XLII. Non ineptum duco ſi annectam alios adhuc ſolani noſtri uſus, quos vel in veteribus ſcriptoribus legi, vel ipſa ratione ex craſi ejus concludo: primo non dubito, quod cum emolumento interne adhibeatur in aliis mali moris ulceribus, phagedænicis, verminoſis, ex eryſipelate natis, corruptis, inveteratis, cancriformibus,

præſertim in illis non adeo raris uteri exulcerationibus, ubi ſimul externe per inſtrumentum glauberianum ſuccus injici poteſt: Quid autem in aliis ſcirrhis internis ſanguineis valeat, quid poſſit in carie, quæ in A. N. C. cancer oſſium adpellatur, merito tempori & ulteriori ſcrutationi relinquo: Cæterum aquam ſolani HEURNIUS ad tria cochlearia potam, viſcerum inflammationes ſedare dicit, quod quidem comprobare nolo; nec uſui interno radicis aſſentior, imo abhorreo, adhibeant alii qui voluerint, extreme ſitientibus, vel agrypniis vexatis, vel cum FUCHSIO & DIOSCORRIDE Ictericis; Elegantiſſimum quidem eſſe medicamen, liberandi melancholicos & triſtes a curis & meditabundis ſpeculationibus, fortaſſe quis in animum induceret, qui Baptiſtæ MONTANI & PORTÆ leget commentationes, quod ſcil. exhibita radix, lætos & curarum domeſticarum oblitos reddat ſine omni noxa, ſed conſideret, ſuadeo, quod tamen cauſſa non ſit ſublata & poſtea pejus reddatur malum, relinquit enim appetitus defectum & alia incommoda, imo quod mentem turbando id efficiat, quæ in melancholicis ſatis turbata eſt: multo magis joci gratia tali medicamine uti chriſtianos dedecet: Nec GESNERI denique myſterium, ad fluxiones ſiſtendas, ſomnum inferendum, dolores tollendos, dyſenteriam curandam; nec ſemen ad calculum arcendum & diureſin promovendam commendo, quia meliora & tutiora proſtant, quibus hiſce indicationibus ſatisfacere poſſumus. Externe adhuc quosdam non ſpernendos effectus edit: præter internum uſum enim, etiam externe, uti jam dictum, laudatur in ulceribus, a TRAGAULTIO, FUCHSIO, GALENO & plurimis aliis: porro maturantibus ſalutariter miſceri poſſe, docet MARIANUS; Veſicatoriis leniendis, recentia folia imponenda commendat OCTAVIANUS ROBERTUS; morſibus aſpidum mederi mirum in modum folia cum oleo trita, alii ſcribunt; ſed male denique etiam temporibus & fronti, ſomni conciliandi gratia, alii adplicant.

§. XLIII. Supereſt ut de Diæta pauca quædam obiter delibem, idque quidem, ne oblivioni dediſſe videar; quod enim cibi debeant eſſe melioris notæ, non crudi, dyſpepti; quod evitandus ſit potus ſpirituoſus, ne fiat orgasmus in ſanguine, ſed diluto, temperante & ſufficiente utendum ſit; quod frigus & æſtus fugienda ſint; quod

omnia

omnia animi pathemata ſint evitanda; quod tranſpiratio inſenſibilis aliæque excretiones ſint promovendæ & præſertim alvus ſemper aperta ſervanda, ipſa rei ratio ſuadet, vel etiam neceſſitas docebit: Sed hanc cautelam adhuc repetendam eſſe cenſeo quod ſomnus poſt ſumtum decoctum ægrum per diem, ne invadat, omni diligentia per motum corporis impediri debeat.

§. XLIV. Sed jam poſtremam operi meo impono coronidem, ea, qua par eſt, obſervantia a Benevolo Lectore petens, ut expolitius judicii ſui acumen meis attemperet viribus, nec non imbecillæ annorum meorum ætati, præſertim vero, ſi qui irrepſerint errores, benigniore diſſimulare cenſura dignetur, ut lenior audiat interpres, omnium illorum, quæ forſan in tractationis hujus veritatibus, vel exceptionem vel emendationem admittere videntur; Exuberante enim multarum rerum ſcientia turgere nolui, ſed ſimpliciorem viam ingreſſus, nudam veritatem vel rudi depingere calamo contendi: Inprimis vero ſupremo quod in cœlis habitat NUMINI, mentem exhibeo gratiſſimam, pro incremento ſtudiorum mihi clementiſſime conceſſo, pro ingenti beneficiorum a teneris in me annis, quam largiſſime collatorum multitudine ac copia neque minus pro jugi integræ valetudinis vigore, quo in aliis terrarum oris, in hunc usque diem, indulgentiſſime perfruor; denique & pro immenſa DEI O. M. ope & auxilio, quo in leviſſimæ hujus diſſertatiunculæ pertexenda tela, virium mearum tenuitatem ſublevare, fovere, roborare ac refocillare clementiſſime dignatus eſt: Illi ſit gloria in toto univerſo! Illi ſit Laus in perpetuas omnium ſæculorum æternitates! Illi qualecunque hoc opus meum, hic qualiscunque labor, hæc qualiscunque diſſertatiuncula, Illi, inquam, ſoli, ſacra ſunto, qui totius univerſi, omniumque, quotquot in hoc continentur, rerum moderator arbiterque imperſcrutabilis in ſolius hominis uſum ac felicitatem creavit, creata diſpoſuit, diſpoſita æquiſſime gubernat atque conſervat, quin & venenatas plantas, ſaluberrimo uſui ac emolumento deſtinavit quam ſapientiſſime.

---

CLARISSIMO ET NOBILISSIMO
*DOMINO CANDIDATO* S. P. D. PRÆSES.

Sacram artem, vitæ & ſanitati naturali miniſtrantem, quoad primam humanam inventionem

nem & officioſam occupationem in … rum herbarum aliarumque ſimplicium vegetabilium cognitione ſubſtitiſſe, commu… tradit… nec ſobriæ rationi, nec fundatæ obſervationi hæc relatio contrariatur. A… …lito enim orbe tam in ſtatu conſummatæ perfectionis, quam poſt deplorandum lapſum S… …us rerum Moderator protoplaſtis fruges telluris aut Vegetabilium idonea aſſignavit ſ… …ecta, quæ vitæ atque ſanitati hominum efficaciſſimam opem ferre debuerant: hanc eti… viam antiquitus gentes tam altius ſentientium & ſapientium, quam naturalem ſenſum … …que ductum obſervantium ſectatæ fuerant, ut e plantarum ſerie tales ad uſum traxerint ſpecies, quæ aliis, ſublimia affectantibus, viles & ignobiles videri poſſunt. A fano Æſc… …pii in noſtra uſque ſcrutationum laboratoria plurima ſimplicia Vegetabilis regni ſubjecta ſanitati utilia deprehenſa fuerant, quæ propterea numero, ſpecie, temperie atque virtute ſingula reliqua arte inventa multis modis ſuperant: quare mox tertio Creationis die e tellure plantæ, herbæ, gramina, frutices & arbores proveniebant, antequam quinto die animalia viventia, aquatilia, ut & volatilia, & tandem ſexto die terreſtria creata fuerant: ob id illa vegetabilia multis modis reliqua congruo ſuo uſu & comparata utilitate antecellunt. Suppellex itaque vegetabilium ita conſtituta eſt, ut omnia eorum ſpecialia ſubjecta, modo, quantitate, ordine, & tempore incongrue ordinata, pernicioſos omnino edant effectus; hinc quorumlibet naturalium mediorum inconveniens ac perverſus uſus venenoſas ita dictas operationes producit, dum viciſſim variorum virulentorum ita nominatorum ſubjectorum parcus & circumſpectus uſus ſimilem effectum prodere haud ſolet: Omnium medicamentorum inconſultus uſus pernicioſus & venenoſus exiſtit: omnium vulgato modo venenoſorum dictorum congruus uſus medicamentoſam promittit virtutem: ita enim Jalappa, Colocynthis, Scammonium, Helleborus, Cicuta, Hyoſcyamus, variaque alia ſub multiplici ordinatione nunc veneni, nunc medicamenti inſtar operantur. Inter alia dubia & meticuloſa Vegetabilia ſubjecta Solanum maxime innoteſcit, quod præc. furioſo ſuo prædicato plurimis abominabile & a ſingulis fugiendum exhibet ſubjectum; ita vulgo apud Botanicos tota hæc planta a radicibus uſque ad baccas venenatis adſcribitur ſubſtantiis; quæ aſſertio multis comprobatur exemplis & tragicis hiſtoriis: etenim ab incauto uſu hujus ſubjecti non modo lethalis narcoſis & reſolutio omnium virium, ſed & vomitus, catarrſes, colica convulſiva, convulſiones, deliria variaque alia pernicioſa conſectaria extimeſcenda ſunt, unde facile colligere licet, hanc ſpeciem non ſolo adverſo & inimico narcotico ſulphure operari, ſed & ſalino quodam principio efficax & activum eſſe: utrumque autem modica quantitate intrinſecus adhibitum, haud noxios, quin rectius ad certas deſtinationes ſalubres edere effectus, & quidem diſcutientes, reſolventes, abſtergentes, & ſedativos. Quare Paracelſus ad ulcera inveterata, rebellia, valde impura & refractaria ſelecta ſedativa commendat, quæ non tam motus ſufflaminando, quam pertinaces affluxus & congeſtiones minuendo, impuritates efficacius detergendo, corruptionem ulteriorem & intimiorem cohibendo & avertendo ipſamque diaphoreſin conſervando, imo plane augendo ſalutaria prædicantur: hinc herba nicotianæ tam in medicina pharmacevtica, quam chirurgica miras promittit, imo exhibet utilitates. Hæc obſervatio exquiſite practica TE, CLARISSIMUM DN. CANDIDATUM permovit, ut hujus terribilis alioqnin Solani ſpecificam virtutem medicamentoſam in occulto Cancro curatius indices atque ſolertius commendes. Præſens hæc Tua Inauguralis diſſertatio, quam ipſe docte & eleganter elaboraſti, abunde de ſingulari Tua capacitate, eruditione, aſſiduitate & mentis perſpicacitate optimum certiſſimumque perhibet teſtimonium: Et qui non ad vilia & vulgaria natus es, ſatis ſuperque hactenus laudabili Tuo ardore diſcendi & exquiſitos profectus in variis facultatibus atque diſciplinis acquirendi, ſelectam Tuam indolem comprobaſti: quotiescunque Tecum verba miſcere potui, quod certe haud raro contigit, toties Tuam induſtriam & ſelectam animi facultatem & ſerenitatem probavi, & pro felici omine optimorum ſucceſſuum acceptavi; qui enim in variis Academiis egregios Studiorum profectus aſſecutus es, is etiam de promeritis Summis honoribus Academicis confidentius nunc gaudere & mea æque ac aliorum bona … …ta lætus excipere poteris. DEUS impoſterum hoſce honores gratia & benedictione ſua ſanctificet, efficiatque, ut ſub reliqua proſperitate & animi corporisque integritate Patriæ Tuæ multa ſaluberrima commoda & officia largiri queas. Vale. Dab. Halæ Magdeb. III. Calend. Octobr. Feſto Archangeli Michaelis A. R. S. cIɔIɔccxxx:x.